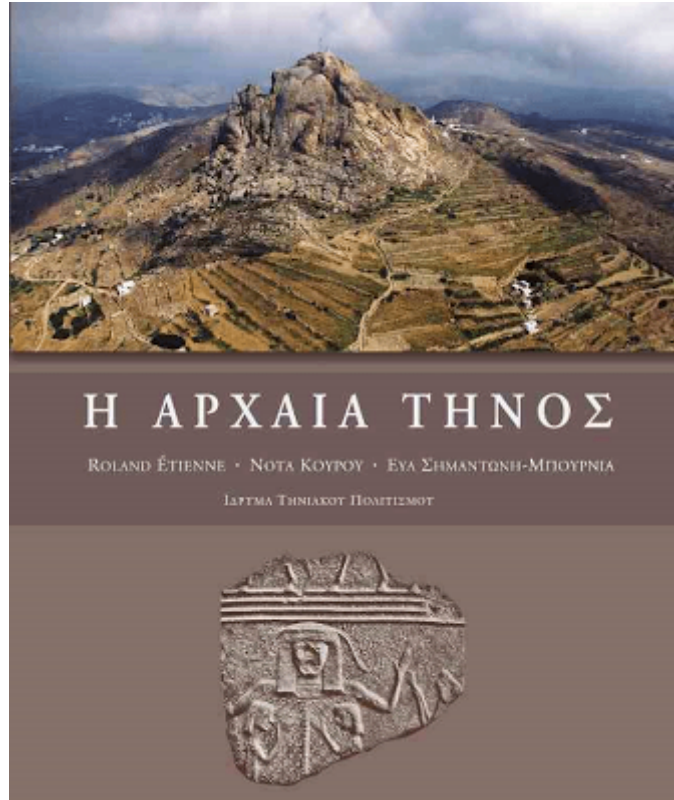
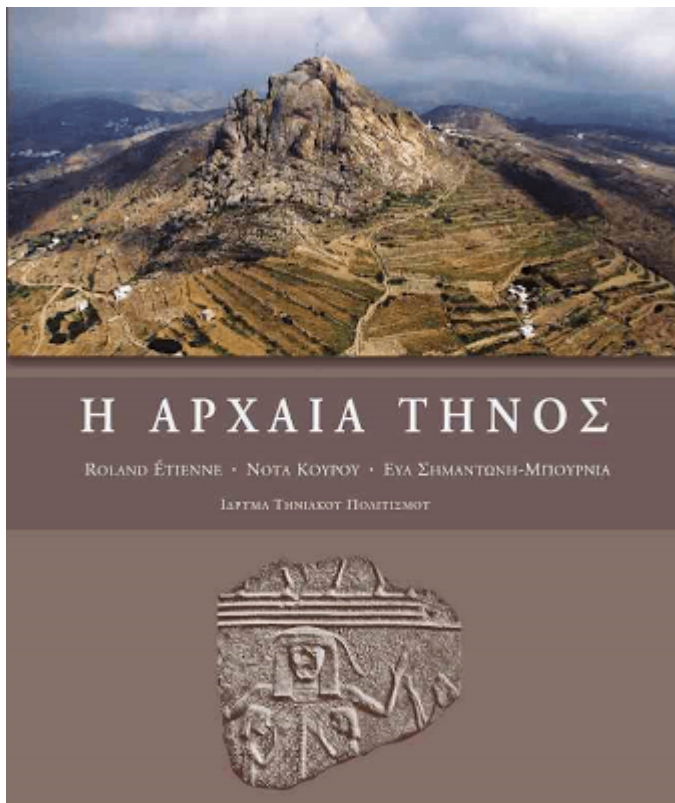

“Η Αρχαία Τήνος”, Συνέντευξη με την Καθηγήτρια του ΕΚΠΑ Νότα Κούρου

[Πολιτισμός](#) / [Συνεντεύξεις](#)

Στις 18 Αυγούστου 2013, στην κατάμεστη από κόσμο κεντρική συνεδριακή αίθουσα του Ιδρύματος Τηνιακού Πολιτισμού, στην Τήνο, έγινε η επίσημη παρουσίαση του επιστημονικού συλλογικού τόμου “Η Αρχαία Τήνος”, που αναφέρεται στην ιστορία της Τήνου από τα Μυκηναϊκά χρόνια ως την Όψιμη Αρχαιότητα και υπογράφουν οι Αρχαιολόγοι Roland Étienne, Νότα Κούρου, Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά.

Ο Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας και Ακαδημαϊκός Μιχάλης Τιβέριος παρουσίασε τη δομή και τη θεματολογία του βιβλίου και στη συνέχεια οι τρεις ειδικοί αρχαιολόγοι ανέπτυξαν πτυχές του θέματος που ο καθένας αναλύει στο βιβλίο. Η Νότα Κούρου παρουσίασε το ανασκαφικό έργο στην περιοχή κάτω από το βράχο του Εξωμβούργου, η Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά παρουσίασε τους Τηνιακούς προέλευσης πίθους, στην Τήνο και την Ελλάδα γενικότερα και ανέλυσε την αξία τους. Ο Roland Étienne παρουσίασε την ιστορία του ιερού του Ποσειδώνα και της Αμφιτρίτης και της αρχαίας πόλης της Τήνου (Άστυ) στην περιοχή της σημερινής πρωτεύουσας του νησιού.

Νίκος Φώσκολος

Κατάμεστη η αίθουσα του Ι.Τ.Η.Π, την ημέρα της παρουσίασης του τόμου. Φωτο Νίκος Φώσκολος

Στην Πεμπτουσία μίλησε η Καθηγήτρια Αρχαιολογίας των Πρώιμων Ιστορικών Χρόνων και Διευθύντρια Ανασκαφών του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο Ξώμπουργο της Τήνου, Νότα Κούρου, μία εκ των τριών συγγραφέων του τόμου.

Διακρίνεται η Καθηγήτρια Νότα Κούρου κατά την παρουσίαση του τόμου. Φωτο Νίκος Φώσκολος

-Πότε ξεκίνησε το ανασκαφικό έργο στην περιοχή του Εξώμβουργου;

-Το ερευνητικό και ανασκαφικό έργο του Πανεπιστημίου Αθηνών ξεκίνησε το 1994.

Είχε προηγηθεί όμως μια σειρά ανασκαφών μικρών περιόδων της Αρχαιολογικής Εταιρείας υπό τη διεύθυνση του αείμνηστου καθηγητού Ν.Μ. Κοντολέοντος από το 1949 μέχρι το 1958. Οι σύντομες ετήσιες ανασκαφικές εκθέσεις του Κοντολέοντος δημοσιεύονταν στα Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρείας, απ' όπου αναπαράγονταν στα διεθνή επιστημονικά αρχαιολογικά περιοδικά. Έτσι, το στίγμα και η σημασία του χώρου ήταν γνωστή, όταν το Πανεπιστήμιο Αθηνών άρχισε τις έρευνες στον χώρο.

Ασημένιος δηλιακός στατήρας

-Ποιες ήταν οι πρώτες δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι Αρχαιολόγοι;

-Ο αρχαιολογικός χώρος ήταν τεράτιος και δεν υπήρχε τοπογραφική αποτύπωση. Συνεπώς η πρώτη δυσκολία ήταν να ταυτισθούν τα παλαιά σκάμματα που είχαν με το χρόνο καλυφθεί σχεδόν εξ ολοκλήρου από χώμα μέσα στους χορταριασμένους αγρούς, προκειμένου να αποτυπωθούν στο τοπογραφικό. Αυτό ήταν απολύτως αναγκαίο για να επιλεγεί το σημείο στο οποίο θα εστιαζόταν η νέα έρευνα, αλλά και για να οργανωθεί ένα συστηματικό πρόγραμμα εργασίας και το χρονοδιάγραμμα της έρευνας. Στόχος μας ήταν να αξιοποιηθούν τα παλαιά ευρήματα στη νέα έρευνα. Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι έπρεπε και τα ευρήματα των παλαιών ανασκαφών να βγούν από τα σκονισμένα κουτιά τους, να πλυθούν, να καταγραφούν και να φωτογραφηθούν. Και αυτό ήταν μια τεράστια δουλειά που απαίτησε πολύ χρόνο για να ολοκληρωθεί.

-Γνωρίζουμε ότι το Εξώμβουργο ήταν η πρωτεύουσα του νησιού κατά τον 8ο με 9ο αιώνα. Τι σήμαινε αυτό για τα δεδομένα της εποχής;

-Με τον όρο πρωτεύουσα του νησιού εννοούμε φυσικά ότι εκεί ήταν το πολιτικό και οικονομικό κέντρο του νησιού, ο χώρος δηλ όπου παίρνονταν όλες οι αποφάσεις και κατά συνέπεια ο χώρος όπου κατοικούσαν πολλοί από τους πολίτες που είχαν επιρροή στα πράγματα. Τα κινητά ευρήματα των ανασκαφών, όπως και η οχύρωση, υποδηλώνουν ότι πρόκειται για ένα σημαντικό κέντρο - τουλάχιστον για το νότιο τμήμα του νησιού. Βέβαια η Τήνος είναι ελάχιστα εξερευνημένη αρχαιολογικά και έτσι δεν γνωρίζουμε εάν και τι υπήρχε την ίδια εποχή στο βόρειο τμήμα του νησιού.

-Ποιες είναι οι επιρροές που δέχεται η περιοχή και από ποιους;

-Κατά τον 9ο και 8ο αι πΧ η περιοχή δέχεται επιρροές από την Εύβοια και την Αττική. Είναι τα δυο μεγάλα κέντρα του ελληνικού κόσμου, τα οποία ανταγωνίζονταν διαρκώς για την επικυριαρχία στο μεγάλο πανιώνιο ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο. Τα κίνητρά τους δεν ήταν απλά θρησκευτικά (η καλή οργάνωση και λειτουργία του δηλιακού ιερού), αλλά οικονομικά (να μη ξεχνάμε τις μεγάλες πανηγύρεις της Δήλου), αλλά κυρίως πολιτικά διότι όποιος είχε την ευθύνη και, ας πούμε, την "προεδρία" της Δήλου, είχε τον έλεγχο όλου του ιωνικού τουλάχιστον κόσμου. Η Τήνος βέβαια ήταν ένα σημαντικός σταθμός- ενίοτε αναγκαίος- καθ' οδόν προς τη Δήλο. Έτσι, τόσο οι Ευβοείς όσο και οι Αθηναίοι είχαν ήδη σε αυτά τα πρώιμα χρόνια πρόσβαση και προφανώς ενδιαφέρον για την Τήνο. Η αναγνώριση αυτών των επιρροών προκύπτει από την κεραμική, η οποία άλλοτε ακολουθεί αττικούς ρυθμούς και άλλοτε ευβοϊκούς.

-Υπάρχουν κάποια ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν την εξέλιξη της περιοχής;

-Προφανώς υπάρχουν πολλά, αλλά αξίζει να αναφερθούμε σε τρία που προκύπτουν από τα αρχαιολογικά δεδομένα.

-Το πρώτο είναι η καταστροφή του ανακτορικού κόσμου στο Αιγαίο που έχει ως επακόλουθο μεταξύ πολλών άλλων την ανάπτυξη της πειρατείας στο Αιγαίο και μετακινήσεις πληθυσμών από τα παράλια στην ενδοχώρα. Στα πλαίσια αυτά δημιουργείται κατά τον 11ο ή 10ο αι. πΧ η πρώτη εγκατάσταση στη δυτική πλευρά των λόφου του Εξωμβούργου, όπως υποδηλώνει το κυκλώπειο τείχος εκεί. Πρόκειται, όπως νομίζουμε για μια μετακίνηση πλυσμού από την παραλία (πιθανώτατα από το Βρώκαστρο) στην ορεινή ενδοχώρα για ασφάλεια.

- Το δεύτερο σχετίζεται με την άνοδο της δύναμης των Περσών και τις φήμες που έφθναν σχετικά στο Αιγαίο κατά το τέλος του 6ου και τις αρχές του 5ου αι. πΧ για την επικείμενη κάθοδο και επίθεσή τους στον ελληνικό κόσμο. Τότε, όπως μας αναφέρει ο Ηρόδοτος, άρχισαν να τειχίζονται όλοι οι μεγάλοι οικισμοί στο Αιγαίο (η Νάξος, η Σίφνος, κλπ) και μεταξύ αυτών και η Τήνος. Τότε κτίζεται στο Εξώμβουργο (θα ήθελα να λέω Ξώμπουργο ακολουθώντας τη θαυμάσια ντοπιολαλιά), κτίζεται λοιπόν ένα νέο τείχος που θα κάλυπτε το νέο οικισμό που είχε στο μεταξύ επεκταθεί πολύ έξω από το κυκλώπειο τείχος και κάλυπτε (πιθανώτατα με αγροικίες) όλες τις νότιες πλευρές του λόφου. Το τείχος αυτό που στο τέλος ήρθε και ενώθηκε με το δυτικό σκέλος του κυκλώπειου είναι ορόσημο για τον οικισμό καθώς το μετέτρεψε σε ισχυρό "φρούριο". Είναι χαρακτηριστική η φράση του Ηροδότου ότι οι Δήλιοι, οι οποίοι παρά τις φήμες περί επικείμενης περσικής επίθεσης δεν έκτισαν οχύρωση πιστεύοντας ότι το ιερό θα γίνει σεβαστό και δεν κινδύνευαν, όταν οι Πέρσες έφθασαν στις Κυκλάδες και άρχισαν να καίνε και να καστρέφουν τα πάντα, τότε οι Δήλιοι "ώχοντο ες Τήνον"- δηλ. έφυγαν τρέχοντας και ήρθαν να οχυρωθούν στην Τήνο και είναι πολύ ωραίο ότι στις ανασκαφές βρήκαμε ένα δηλιακό ασημένιο στατήρα των αρχών του 5ου αι. πΧ που πιθανώτατα έφθασε εκεί με τους Δήλιους.

Τμήμα της κυκλώπιας οχύρωσης

Τμήμα της Κυκλώπιας οχύρωσης

-Το ανασκαφικό έργο στην περιοχή του Εξώμβουργου συνεχίζεται και σήμερα ή έχουν ολοκληρωθεί οι ανασκαφές;

-Συνεχίζεται και σήμερα με συγκεκριμένους στόχους που πλησιάζουν την ολοκλήρωσή τους.

-Θα μπορούσατε να αναφερθείτε γενικά στα αποτελέσματα των ανασκαφών, δηλαδή ένα σχόλιό σας θα ήθελα για το πόσο σημαντικά είναι αυτά που έχουν ανακαλυφθεί και επίσης αν ξεχωρίζετε εσείς κάποιο αντικείμενο ή κτίσμα.

-Οι έρευνές μας επικεντρώθηκαν κυρίως στη δυτική πλευρά του οικισμού, όπου ερευνήθηκε το κυκλώπιο τείχος και αναδείχθηκε η ιδιαίτερη σημασία του για την Τήνο και τις Κυκλάδες κατά τους Μετανακτορικούς χρόνους, ανασκάφηκε ένα σημαντικό κτήριο πιθανώτατα ανδρών ή πρυτανείο, συντηρήθηκε και μελετήθηκε το Θεσμοφόριο (ιερό που είχε ανασκάψει ο Κοντολέων) και ανασκάφηκε ένα πρώιμο ιερό, το οποίο βρίσκεται ακριβώς έξω από το κυκλώπιο τείχος και μερικώς κάτω από το νεώτερο υστερο-αρχαϊκό τείχος.

Το πρώιμο ιερό μπροστά στο Κυκλώπιο τείχος

Το τελευταίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί διασώζεται καλά και μέσα από τις διαδοχικές φάσεις του βλέπει κανείς πως εξελίχθηκαν τα πρωτόγονα υπαίθρια ιερά σε ιερά με βάση ένα κτίσμα, ένα ιερό οίκο- ή ναό. Όλα αυτά συνολικά δίνουν πολλές και ουσιαστικές πληροφορίες για τον πρώιμο οικισμό και την ιστορία της Τήνου. Ιδιαίτερα σημαντικά είναι επίσης τα ευρήματα στο κλασικό νεκροταφείο, στην ανατολική πλευρά του λόφου, όπου ο αριθμός και κυρίως η ποιότητα των

επιτυμβίων στηλών αποτελεί σαφή απόδειξη ενός πλουσιώτατου οικισμού με ιδιαίτερα υψηλό πολιτιστικό επίπεδο. Αλλά αξίζει να σημειωθεί ότι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του χώρου είναι ότι κάτω από τους αγρούς της νότιας πλαγιάς του λόφου, όπου πολύ λίγες ανασκαφικές τομές έχουν γίνει, διασώζεται ένας σημαντικός εκτεταμένος οικισμός- φαινόμενο σπανιώτατο στις Κυκλάδες.

Κατερίνα Χουζούρη

Οι συγγραφείς του τόμου. Φωτο Νίκος Φώσκολος

Υ.Γ.

Οι φωτογραφίες από τις ανασκαφές, είναι της Νότας Κούρου. Οι φωτογραφίες από την εκδήλωση, είναι του Φωτογράφου Νίκου Φώσκολου. Τους ευχαριστούμε πολύ για την παραχώρηση.

<http://bit.ly/17nTXY9>